

Grzegorz Pawłowski

Uniwersytet Warszawski

ORCID: 0000-0002-2465-2906

Wstęp

Historia polskiej lingwistyki stosowanej sięga przełomu lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych ubiegłego wieku. W tym czasie refleksja nad lingwistyką stosowaną wśród polskich uczonych była rozproszona¹. Zaczęło się to zmieniać za sprawą profesora Ludwika Zabrockiego, twórcy i wieloletniego kierownika Zakładu Językoznawstwa Stosowanego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Mając rozeznanie odnośnie do stanu i aktualnych problemów lingwistyki światowej, profesor Zabrocki inspirował nimi swoich uczniów podczas prowadzonych przez siebie seminariów i kolokwii naukowych. Z tych inspiracji zaczerpnął uczeń profesora Zabrockiego, Franciszek Grucza. Już jako profesor Uniwersytetu Warszawskiego podjął się on sformułowania koncepcji lingwistyki stosowanej, której w Polsce wówczas nie było². W 1971 roku, w którym profesor Grucza przystępował do tworzenia tej koncepcji oraz projektu Instytutu Lingwistyki Stosowanej na Uniwersytecie

¹ Dwudziestowieczne źródła lingwistyki stosowanej na świecie sięgają utworzonego w 1946 roku nowego programu nauczania języków obcych w Instytucie Języka Angielskiego Uniwersytetu Michigan (por. Research positions in applied linguistics 1963; Teslaar 1963; Mackey 1966; Malmberg 1967; 1971; Nickel 1967; 1975; Engels 1968; Weisgerber 1973).

² Autorską koncepcję lingwistyki stosowanej Franciszek Grucza ogłaszał w licznych artykułach i monografiach, począwszy od 1971 roku (por. Grucza 1971; 1973; 1983).

Warszawskim, Międzynarodowe Stowarzyszenie Lingwistyki Stosowanej (AILA) liczyło sobie siedem lat, a w skali światowej nie było wówczas ani jednej jednostki akademickiej zajmującej się lingwistyką stosowaną. Powołany do życia w lutym 1972 roku Instytut Lingwistyki Stosowanej był więc pierwszą tego typu samodzielną akademicką jednostką organizacyjną na świecie, a profesor Grucza kierował nią nieprzerwanie do końca 1998 roku. W 2022 roku minęło pięćdziesiąt lat od chwili ukonstytuowania się Instytutu oraz rozpoczęcia jego oficjalnej działalności jesienią 1972 roku.

Obchody jubileuszu 50-lecia Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego, które wraz z towarzyszącą konferencją naukową odbyły się w nowym budynku Wydziału Lingwistyki Stosowanej przy ulicy Dobrej 55 w Warszawie w dniach 17–19 listopada 2022 roku, stanowiły asumpt do świętowania nie tylko dla uczonych skupionych w Uniwersytecie Warszawskim, lecz także dla przedstawicieli instytutów, katedr i zakładów lingwistyki stosowanej w Polsce, mianowicie dla dyrektorów Instytutu Lingwistyki Stosowanej UAM i Instytutu Lingwistyki Stosowanej UG, kierowników Katedry Lingwistyki Stosowanej UMCS, Katedry Lingwistyki Stosowanej UWM, Katedry Języków Specjalistycznych oraz Komunikacji Międzykulturowej UŁ, Katedry Językoznawstwa i Translatoryki Instytutu Rusycystyki i Studiów Wschodnich UG, Zakładu Lingwistyki Stosowanej UŚ, Zakładu Translatoryki i Glottodydaktyki UW, Zakładu Językoznawstwa Stosowanego i Nauczania Języka Angielskiego UJ i innych. W obchody jubileuszu włączyli się ponadto przedstawiciele dyscypliny zatrudnieni w innych jednostkach, takich jak Katedra Przekładoznawstwa UJ, Zakład Językoznawstwa Angielskiego i Ogólnego UŁ, Katedra Badań nad Językiem i Komunikacją Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie, Katedra Językoznawstwa Niemieckiego UP, Instytut Literaturoznawstwa UŚ, Instytut Filologii Germańskiej UJ, Instytut Filologii Angielskiej UP, Zakład Historii Języka Polskiego i Dialektologii UW, Katedra Językoznawstwa Germańskiego KUL czy Zakład Lingwistycznych Studiów nad Przekładem UAM.

Jubileusz uświetnili patron honorowy, Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Warszawskiego, profesor Alojzy Z. Nowak, była rektor UW, profesor Katarzyna Chałasińska-Macukow, prorektorzy w osobach profesora Sambora Gruczy, profesora Zygmunta Lalaka, profesora Sławomira Żółtka, profesor Ewy Krogulec, a ponadto dziekan Wydziału Lingwistyki Stosowanej, profesor Magdalena Olpińska-Szkiefko, dyrektor Instytutu Lingwistyki Stosowanej, profesor Anna Jopek-Bosiacka, goście honorowi, profesor Fran-

ciszek Grucza, doktor Barbara Grucza, przewodniczący rad naukowych UW, profesor Magdalena Danielewiczowa, profesor Witold Sadowski oraz liczni dziekani, dyrektorzy i kierownicy jednostek akademickich i kulturalnych w Polsce. Słowa gratulacji in absentia skierował do zgromadzonych Minister Edukacji i Nauki, profesor Przemysław Czarnek.

Niniejsza publikacja stanowi bardzo skromny wyjątek z dorobku naukowego przedstawicieli wymienionych wyżej ośrodków akademickich. Na treść tomu składają się cztery bloki tematyczne: *Język i komunikacja*, *Glottodydaktyka*, *Translatoryka* oraz *Kultura i literatura*. Reprezentujące te bloki tytuły odwołują do bardzo kompleksowych zakresów dziedzinowych, a poruszane w nich tematy są dyskutowane z różnych perspektyw poznawczych, toteż przedstawienie poszczególnych tez każdego z prezentowanych referatów nie jest w tym wstępie możliwe. Wypada jakkolwiek w kilku słowach przytoczyć główne wątki, które być może zachęcą czytelników do lektury.

W pierwszym bloku, *Język i komunikacja*, dominują zagadnienia metodologiczne dotyczące terminologii w zakresie ekonomii i lingwistyki prawa – tak zwanej *juryslingwistyki*. Ważny problem w tej części stanowi także komunikacja lotnicza, której analizą zajmują się uczeni specjaliści w ramach stosunkowo nowej subdyscypliny, jaką jest *awialingwistyka*. Jest to subdyscyplina o nachyleniu zdecydowanie praktycznym, gdyż to od skuteczności komunikacji lotniczej, lecz także od skuteczności analitycznej samych uczonych specjalistów, zależy zdrowie i bezpieczeństwo podróżujących. Co się zaś tyczy poruszonego w tej części problemu pluricentryczności – wielości odmian i centrów językowych – może się on okazać tak samo nieoczywisty zarówno dla polskiego czytelnika, jak i dla czytelnika o korzeniach niemieckich. Okazuje się bowiem, że świadomość tego problemu w środowiskach niemieckojęzycznych nie jest tak wysoka, jak by się mogło wydawać. Treść tego bloku uzupełniają aktualne wątki dotyczące epidemii, która od wiosny 2020 roku nieprzerwanie odciska piętno na komunikacji akademickiej, naukowej i zawodowej.

Blok drugi, *Glottodydaktyka*, otwiera referat poświęcony historii, terażniejszości i przyszłości glottodydaktyki. Dla przyszłości glottodydaktyki istotne jest nie tylko włączanie nowych technologii do procesu uczenia się, lecz także rozwijanie kompetencji uczącego się w zakresie dydaktyki translacji. Problemy te dyskutują autorki dwóch kolejnych tekstów. Nie mniej istotne, a współcześnie szeroko reprezentowane wydaje się tworzenie platformy dla działań dydaktycznych wykraczających poza jedną dziedzinę wiedzy, co

stanowi treść referatu poświęconego nauczaniu studentów pierwszego stopnia w zakresie „budowania mostów” pomiędzy lingwistyką a biznesem. Blok zamyka artykuł, w którym omówiono projekt edukacyjny dotyczący motywacji semantycznej w ujęciu kontrastywnym.

Translatoryka to bez wątpienia jedna z najważniejszych subdyscyplin lingwistyki stosowanej. Wybrane problemy tej subdyscypliny zostały przedstawione w trzeciej części tomu zatytułowanej *Translatoryka*. Do problemów tych zalicza się tłumaczenie tekstów specjalistycznych, czego wyrazem jest referat poświęcony tłumaczeniu tekstów z zakresu marketingu, lecz także tłumaczenie rozumiane jako akt twórczy, którego ujęcie funkcjonalne i kognitywne jest przedmiotem kolejnego artykułu. Aktualny problem translacji stanowi profilowanie treści. To zagadnienie zostało omówione na przykładzie tekstów publikowanych w rosyjskich i polskich mediach. Nie mniej aktualnym problemem jest włączanie nowych technologii informatycznych do układów translacyjnych. Propozycję w tym względzie stanowi referat poświęcony programom CAT.

Choć lingwiści mogą zgłaszać wątpliwości odnośnie do zasadności włączania kultury i literatury w zakres lingwistyki stosowanej, to niekontrowersyjny jest dla nich z pewnością fakt, iż w obu przypadkach mamy do czynienia z eksponentem, czyli z (szeroko rozumianym) tekstem. Pomijając kluczową relację *kultura-język*, będącą przedmiotem rozważań współczesnej lingwistyki, za niezbędne uważam włączanie w zakres prezentowanych rozważań kultury i literatury jako jednych z najszlachetniejszych wyrazów działalności człowieka. Blok czwarty, *Kultura i literatura*, nie mógł w związku z tym nie znaleźć się w niniejszej publikacji. Jego treść stanowią referaty z zakresu prozy, poezji i tekstów autobiograficznych, tak zwanych *egodokumentów*. Uwagę zwraca artykuł poświęcony tekstom literackim, których autorami są imigranci. Okazuje się bowiem, że ich teksty cieszą się w świecie dużą popularnością. Wątki recepcji tekstów literackich podnoszone są w tekście dotyczącym metod badania tej recepcji. Duchowość poszczególnych autorów tekstów literackich to temat referatu poświęconego motywowi i metaforze morza w poezji Mariny Cwietajewej. Czwartą część tomu zamyka artykuł dotyczący wspomnianych wyżej egodokumentów. Na warsztat badawczy wzięto tutaj teksty naukowe ze szczególnym uwzględnieniem wątków osobistych autorów tych tekstów.